

Урок №46 (28.02.2024 р.)

Тема уроку: **Природні умови і ресурси регіону. Населення Африки**

Природні умови Африки. Природні ресурси

Отже, в межах Африки світового значення мають запаси нафти, алмазів, міді, алюмінію, руд чорних металів, фосфоритів

Природні умови. Африка — один із найрівнинніших материків світу. Тому її територія зручна для освоєння. Важливою особливістю є умовний поділ материка на низьку і високу частини.

Низька Африка — це північні і північно-західні частини материка, де середні висоти не перевищують 1000 м.

Висока Африка — це південна і південно-східна частини материка. Тут лежить Ефіопське нагір'я та Східноафриканське плоскогір'я з найвищою вершиною материка — згаслим вулканом Кіліманджаро.

Африка є найжаркішим материком. На переважній частині його території температури не опускаються нижче 0°C. Це пояснюється положенням материка в екваторіальних і тропічних широтах (між субтропічними поясами Північної і Південної півкуль). Головною перешкодою для розвитку землеробства є нерівномірні та нерегулярні опади.

Природні ресурси. Мінеральні ресурси Африки багаті, але розвідані й освоєні ще недостатньо. Із паливних корисних копалин найбільше значення мають **родовища нафти та природного газу**. Вони **були відкриті в другій половині XX ст. і здебільшого зосереджені в Сахарському басейні та районі Гвінейської затоки**. **Найбільші запаси нафти розташовані в Лівії** (дев'яте місце у світі — 6,3 млрд т), **Нігерії, Алжирі та Анголі**. За ресурсами природного газу лідерами є Нігерія (дев'яте місце у світі — 5 трлн м³) та Алжир.

Запаси вугілля в Африці обмежені та становлять приблизно 1/20 від світових. Із них понад 80% припадає на ПАР (десяте місце у світі — майже 10 трлн т), ще частка — на Зімбабве і Нігерію.

*Африка багата на руди чорних і кольорових металів. Тут є численні родовища залізних руд (на заході й північному заході регіону). Одне з найбільших родовищ марганцевих руд світу — Моанда — розташоване в Габоні (Центральна Африка). У центральній частині Африки (на території **Замбії та ДР Конго**) проходить **смуга родовищ мідних руд** завдовжки понад 200 км і завширшки до 50 км — **відомий Коппербелт** (мал. 1). На території цього «мідного поясу» та поблизу нього розвідані багаті родовища кобальту, свинцю, цинку, срібла, урану.*

Мал.1. Самородок міді (Замбія).

В Африці також розвідані найбільші у світі *запаси алюмінієвих руд* — бокситів (*Західна Африка, переважно Гвінея*) і *золота* (найбільші родовища — *у Південній Африці*).

Із нерудних корисних копалин Африка виділяється найбільшими у світі запасами фосфоритів та алмазів. *Фосфорити залягають* переважно *в Північній Африці* (особливо *в Марокко*). *Найбільші родовища алмазів зосереджені на півдні* (ПАР, Намібія, Ботсвана, ДР Конго, Ангола), хоча є вони *і на заході материка* (Гана, Ліберія, Сьєрра-Леоне).

Земельні ресурси Африки досить значні, хоча зі збільшенням кількості населення забезпечення ними зменшується. Велику небезпеку становлять засолення ґрунтів у зрошуваних районах, а також ерозія.

На материкі недостатньо лісових ресурсів — лісистість нижча за середньосвітові показники. *До того ж вони переважно зосереджені в екваторіальних широтах і використовуються неефективно.*

Нерівномірно розподілені й водні ресурси. Значна кількість країн відчують нестачу прісної води навіть для основних потреб населення.

Населення. Система розселення. *В Африці проживає понад 1,2 млрд жителів, і їхня кількість стрімко зростає.* Очікується, що до 2050 р. ця цифра подвоїться, адже материк має найвищі показники природного приросту населення у світі. *Середній вік населення більшості країн становить менше ніж 22 роки* (у світі — 30 років).

Міграційні процеси здебільшого пов'язані зі збройними конфліктами, а на півночі — із намаганням облаштуватися в найбільш економічно розвинених країнах Європи.

Африка посідає останнє місце у світі за тривалістю життя, але при цьому на материка є істотні розбіжності. Більш сприятлива ситуація *в Північній Африці*, де *тривалість життя становить 70 років* (це близький до середнього показник у світі), а в Тунісі й Лівії — 76 років. *Найменша тривалість життя у Східній і Центральній Африці* (у середньому 58—60 років). Так, в Анголі цей показник дорівнює 52 роки.

Середня густина населення Африки становить 40 осіб/км². Проте відмінності між окремими районами є суттєвими й досягають десятків разів. *Найвищим є показник у пониззях річки Ніл та окремих ділянках її долини*, де сформувалася одна з перших цивілізацій світу — Стародавній Єгипет. Густо заселені:

- **узбережжя Гвінейської затоки** та прилеглі рівнини (швидко зростає населення Нігерії, яка є сьомою за кількістю населення у світі);
- **узбережжя Середземного моря** (сприятливі кліматичні умови, давня історія заселення, наявність природних ресурсів, у тому числі рекреаційних, близькість до Європи);
- **район Великих африканських озер** (Вікторія, Танганьїка і Ньяса), де склалася давня хліборобська культура;
- **окремі райони Центральної та Південної Африки з розвинутою гірничодобувною промисловістю або плантаційним сільським господарством.**

Найменша густина у важкодоступних районах вологих екваторіальних лісів і пустелях. У першу чергу це територія Сахари, в окремих частинах якої постійне населення відсутнє.

Африка поступається іншим регіонам світу за часткою міського населення. **У містах проживає близько 45% африканців.** Тільки Північна і Південна Африка мають 50% міського населення.

Найбільше місто континенту й колишня столиця Нігерії — **Лагос** (понад 13 млн жителів). Він *розташований на узбережжі Гвінейської затоки і є головним промисловим центром не тільки Нігерії, але й усієї західної частини материка*. *На другому місці — Каїр* (столиця Єгипту). Разом із передмістями тут проживає близько 12 млн осіб. Крім цих двох міст, до світових у регіоні також належать **Йоганнесбург, Кейптаун, Дакар і Найробі**.

Расовий, національний і релігійний склад населення африканських країн дуже різноманітний. Тут налічується **понад 200 народів і десятки етнічних груп**. Найбільші — *араби, банту, конго, йоруба, хауса, фульбе, сомалі, ібо, нілоти, шона, бушмени*. Тільки на півночі Африки переважають однонаціональні країни (наприклад, араби в населенні Тунісу складають 98%, Лівії та Єгипту — 90%). *Для більшості інших країн характерна етнічна строкатість. Для внутрішньої політики таких країн характерним є трайбалізм — опора в управлінні державою на представників свого етносу.*

Народи Африки сповідують різні релігії. В арабських країнах (Алжир, Марокко, Єгипет тощо), а також у Сомалі й Джибуті переважає **іслам**. Багато

мусульман у Центральній Африці. Проте загалом Центральна і Східна Африка відрізняються переважанням місцевих релігій. У *Південній Африці поширене християнство*. Часто в межах однієї країни представлені різні релігії.

Матеріал по темі міститься у **відео** за **ПОСИЛАННЯМ**: [Природні умови та ресурси Африки](#)

Запитання для самоконтролю

1. Які характерні риси природних умов регіону?
2. Які райони Африки багаті на руди чорних та кольорових металів?
3. Назвіть найбільше місто африканського континенту.
4. Яка релігія є панівною в регіоні?

Домашнє завдання: опрацювати §39 підручника за посиланням: [Підручник Географія 11 клас](#) (*натисніть на синьому написі!!!*), переглянути відео